

SIGURANȚA COPILOR PE INTERNET

2021

Cercetare despre
experiențele online ale
copiilor din Republica
Moldova și riscurile la
care se expun

LA
STRADA
Moldova

magenta

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

Asociația Obștească Centrul Internațional „La Strada”

Siguranța copiilor pe Internet - 2021

Această Cercetare a fost realizată cu susținerea financiară a Ministerului Afacerilor Externe al Norvegiei în cadrul proiectului „Suport pentru autoritățile naționale în promovarea răspunsului politic la traficul de ființe umane, cu respectarea deplină a drepturilor omului și drepturilor persoanelor traficate” / „Supporting national authorities to advance policy response to trafficking in human beings with full respect to human rights and rights of trafficked persons”. Raportul reflectă exclusiv părerile autorului, pe care și le asumă AO Centrul Internațional „La Strada”. Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei nu poartă nicio răspundere pentru utilizarea, sub orice formă, a informațiilor din cadrul prezentului raport.

Pentru informații suplimentare despre prezenta publicație, ne puteți contacta:

Centrul Internațional „La Strada”

MD-2012, CP 259, Chișinău,
Republica Moldova

Tel.: (+373) 22 23 49 06
Fax.: (+373) 22 23 49 07
E-mail: office@lastrada.md
www.lastrada.md

Magenta Consulting

Str. Alessandro Bernardazzi 38, et. 3-5
MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel: +373 22 854 384
E-mail: magenta@consulting.md
www.consulting.md

SUMAR

Contextul pandemic, restricțiile impuse și migrarea procesului educațional pe platformele online au determinat copiii din Republica Moldova să petreacă mai mult timp pe Internet. Totodată, tendințele globale, dar și datele înregistrate de serviciul de consiliere și raportare a cazurilor de abuz online www.siguronline.md indică despre un nivel înalt de vulnerabilitate a copiilor în fața riscurilor din mediul virtual, și despre mai multe experiențe neplăcute și cazuri de abuz sexual online înregistrate în anul 2020.

În aceeași ordine de idei, în anul 2020 au expirat mai multe documente de politici ce vizează protecția copilului și siguranța online. Prin urmare, atât contextul social, cât și cel al politicilor publice indică despre necesitatea unor noi date despre comportamentele copiilor, experiențele neplăcute și incidența riscurilor la care se pot expune în mediul online. În acest sens, compania **Magenta Consulting**, la solicitarea Centrul Internațional „La Strada Moldova”, a elaborat studiul „Siguranța copiilor pe Internet. Cercetare despre experiențele online ale copiilor din Republica Moldova și riscurile la care se expun”. Scopul cercetării a fost **identificarea comportamentelor riscante ale copiilor în mediul virtual, care amplifică vulnerabilitatea acestora față de abuzul sexual online**.

Sperăm că prezenta cercetare va furniza informații relevante factorilor de decizie implicați în elaborarea politicilor publice, astfel încât, prin acțiunile planificate, drepturile copiilor în mediul virtual să fie protejate, riscurile la care pot fi expuși să fie diminuate, iar copiii care au trecut prin experiențe neplăcute online să poată beneficia de un răspuns prompt și adecvat din partea specialiștilor.

Obiectivele cercetării au cuprins:

1. Cercetarea experiențelor online ale adolescenților din Republica Moldova, din perspectiva nivelului de acces, intereselor și practicilor de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicație;
2. Identificarea comportamentelor online ale copiilor, care sporesc riscul abuzului sexual în mediul online;
3. Determinarea riscurilor la care se expun copiii din Republica Moldova în mediul online și a factorilor de vulnerabilitate care favorizează expunerea copiilor la situații abuzive/neplăcute în mediul online;
4. Analiza experiențelor negative la care s-au expus copiii în mediul online, atitudinii copilului față de cele întâmplare, reacțiilor și acțiunilor pe care le-a întreprins;
5. Formularea unor concluzii și recomandări specifice, în baza principalelor constatări.

Pentru atingerea scopului și obiectivelor de cercetare, a fost utilizată o metodologie mixtă, care a cuprins analiza datelor cantitative și calitative.

Cercetarea cantitativă: A fost efectuat un sondaj online cu autocompletare în rândul copiilor de 9-17 ani. Eșantionul a cuprins un număr de 3829 de copii, dintre care: copii cu vârsta cuprinsă între 9-11 ani – 1535, copii cu vârsta cuprinsă între 12 – 14 ani – 1597, copii cu vârsta cuprinsă între 15 – 17 ani - 698. Eșantionul de cercetare este unul stratificat multistadial, fiind reprezentativ pentru copiii cu vârsta de 9-17 ani din Republica Moldova. În scopul asigurării unui eșantion proporțional numărului populației, din punct de vedere geografic, datele au fost ponderate. Marja de eroare este de $\pm 1,6\%$ pentru un nivel de încredere de 95%.

Tabelul 1. Eșantionul colectat în cadrul sondajului

Grupa	Raioane	N (număr de respondenți)
1	Briceni, Dondușeni, Edineț, Ocnița	241
2	Drochia, Florești, Soroca	278
3	Bălți, Fălești, Glodeni, Râșcani, Sângerei	488
4	Orhei, Rezina, Șoldănești, Telenești	319
5	Mun. Chișinău	936
6	Anenii Noi, Criuleni, Dubăsari, Ialoveni, Strășeni	432
7	Călărași, Nisporeni, Ungheni	289
8	Basarabeasca, Cimișlia, Hâncești, Leova	262
9	Căușeni, Stefan Voda	177
10	UTA Găgăuzia	168
11	Cahul, Cantemir, Taraclia	240
Total		3829

Cercetarea calitativă: În vederea obținerii datelor calitative, au fost realizate 20 de interviuri în profunzime, cu persoane de 9-17 ani, din Chișinău, din alte orașe și din sate.

Tabelul 2. Distribuția interviurilor în profunzime

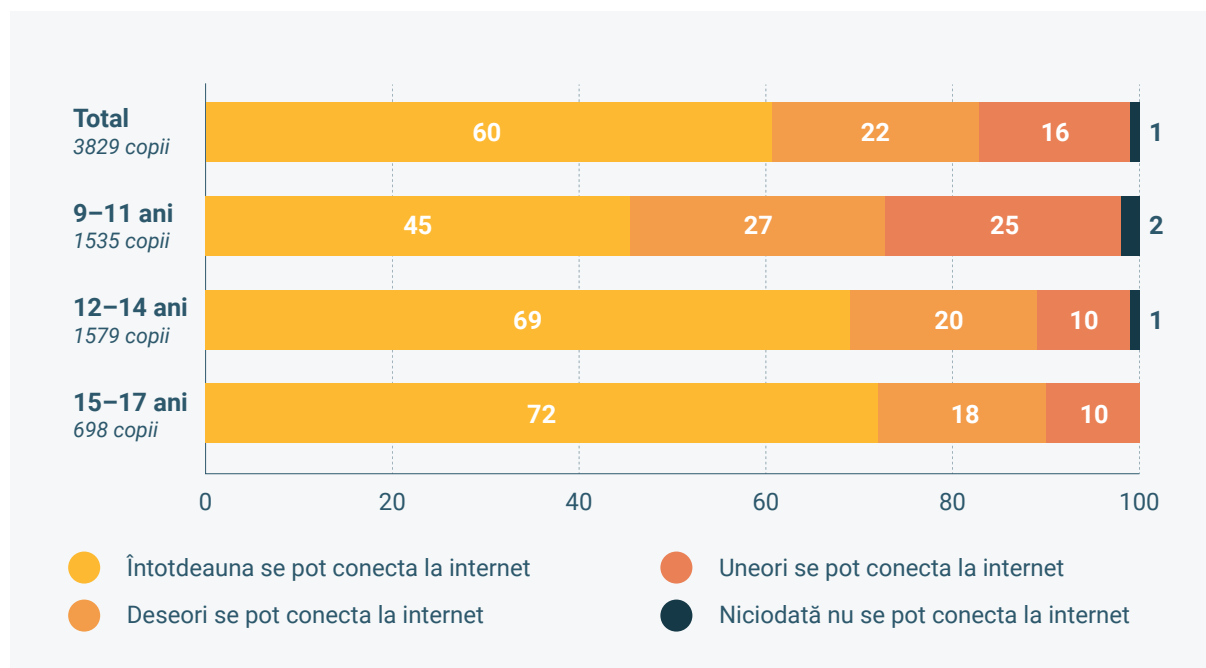
Localitate	Vârstă	Sex		Total
		Feminin	Masculin	
Chișinău	9-11 ani	1	1	2
	12-14 ani	1	1	2
	15-17 ani	2	2	4
Urban (în afară de Chișinău)	9-11 ani	1	1	2
	12-14 ani	1	1	2
	15-17 ani	1	1	2
Rural	9-11 ani	1	1	2
	12-14 ani	1	1	2
	15-17 ani	1	1	2
Total		10	10	20

Datele au fost colectate în perioada 08.12.20 – 25.12.20

ACCES

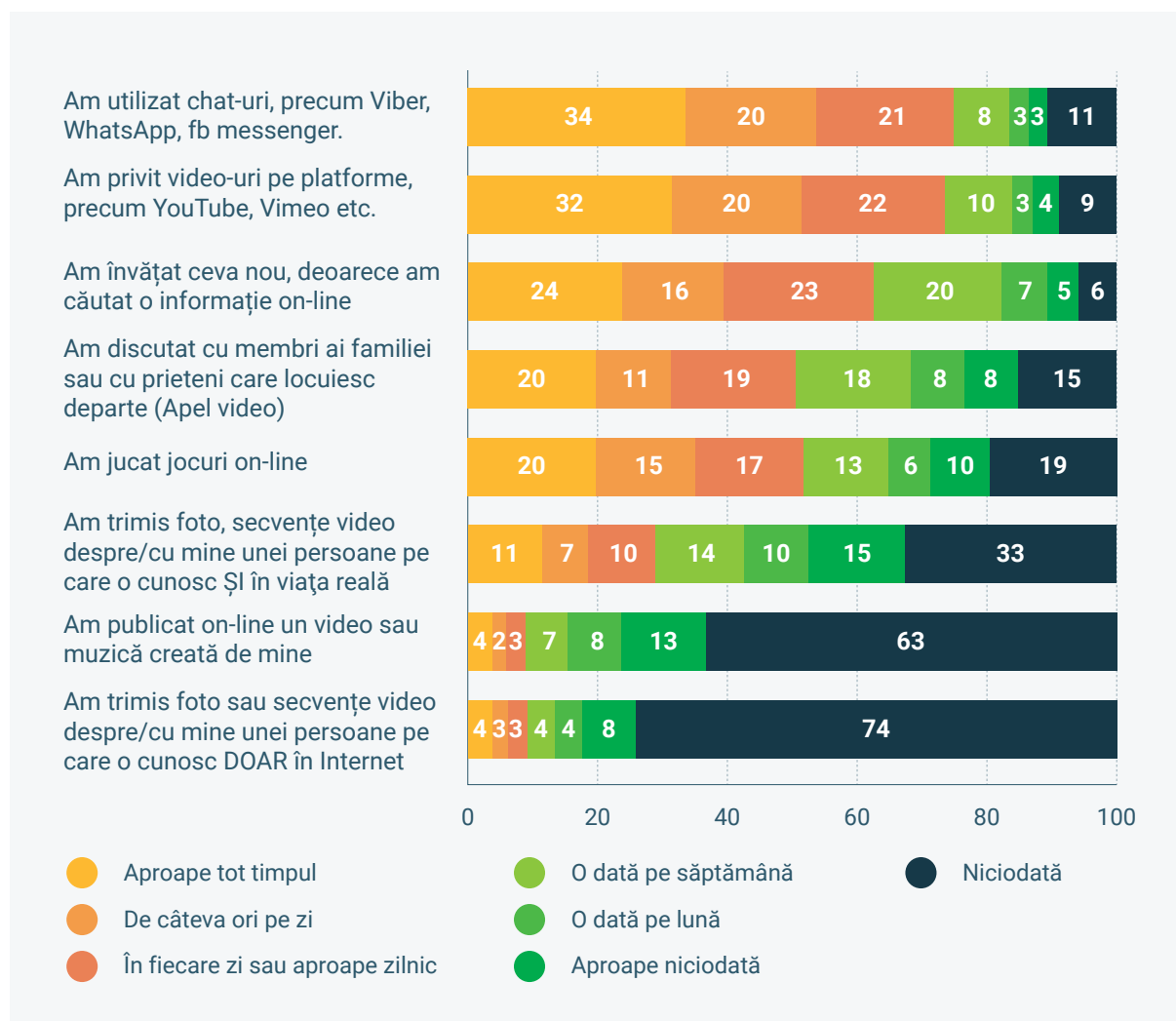
- ▶ Participanții la studiul calitativ susțin că au mereu acces la Internet prin intermediul telefonului mobil. Internetul sau dispozitivele mobile sunt utilizate, în mare parte, în trei scopuri: comunicare cu prietenii, studii și jocuri online.
- ▶ Datele sondajului atestă că 60% dintre respondenți pot naviga pe Internet oricând doresc sau au nevoie, 22% - pot intra deseori pe Internet, 16% - uneori, iar 1% - niciodată. Odată cu creșterea vârstei, sporește ponderea copiilor care spun că pot utiliza Internetul ori de câte ori au nevoie (45% dintre copiii de 9-11 ani și 72% dintre copiii de 15-17 ani).

Figura 1. Accesul copiilor din RM la Internet, în dependență de vârstă %

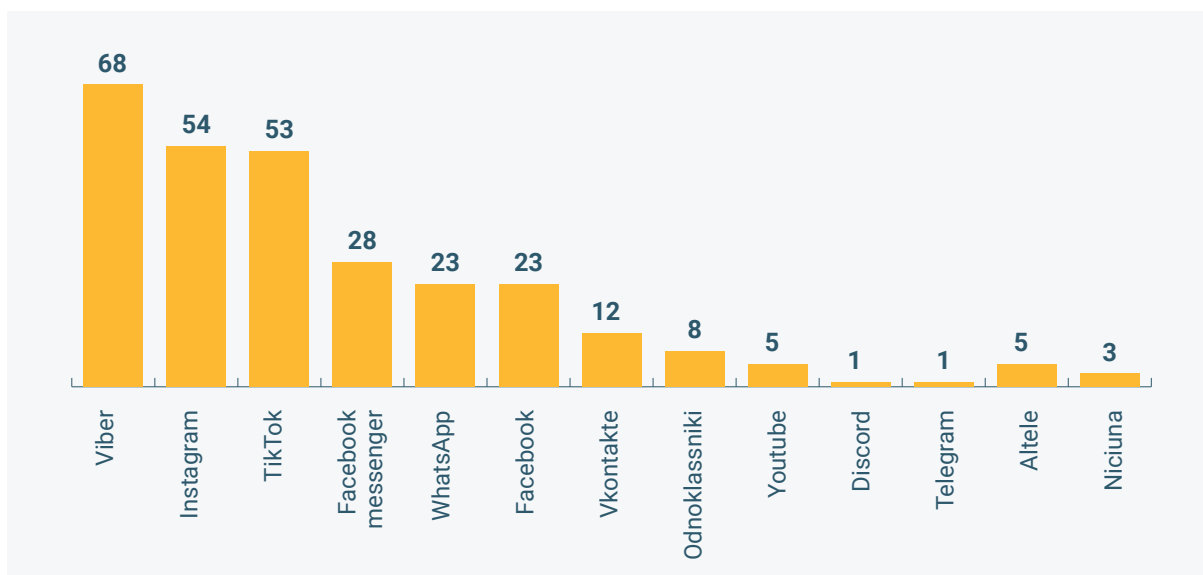
- ▶ 75% dintre respondenți utilizează chat-uri, precum Viber, WhatsApp, Messenger în fiecare zi. Dintre aceștia, 34% au declarat că utilizează chat-uri aproape tot timpul, 20% utilizează chat-uri de câteva ori pe zi, iar 21% - în fiecare zi sau aproape zilnic. O pondere mai mare a copiilor de 15-17 ani utilizează chat-uri aproape tot timpul (46%), comparativ cu copiii de 9-11 ani (22%).

Figura 2. Tipul și frecvența activităților online ale copiilor, N=3829, %

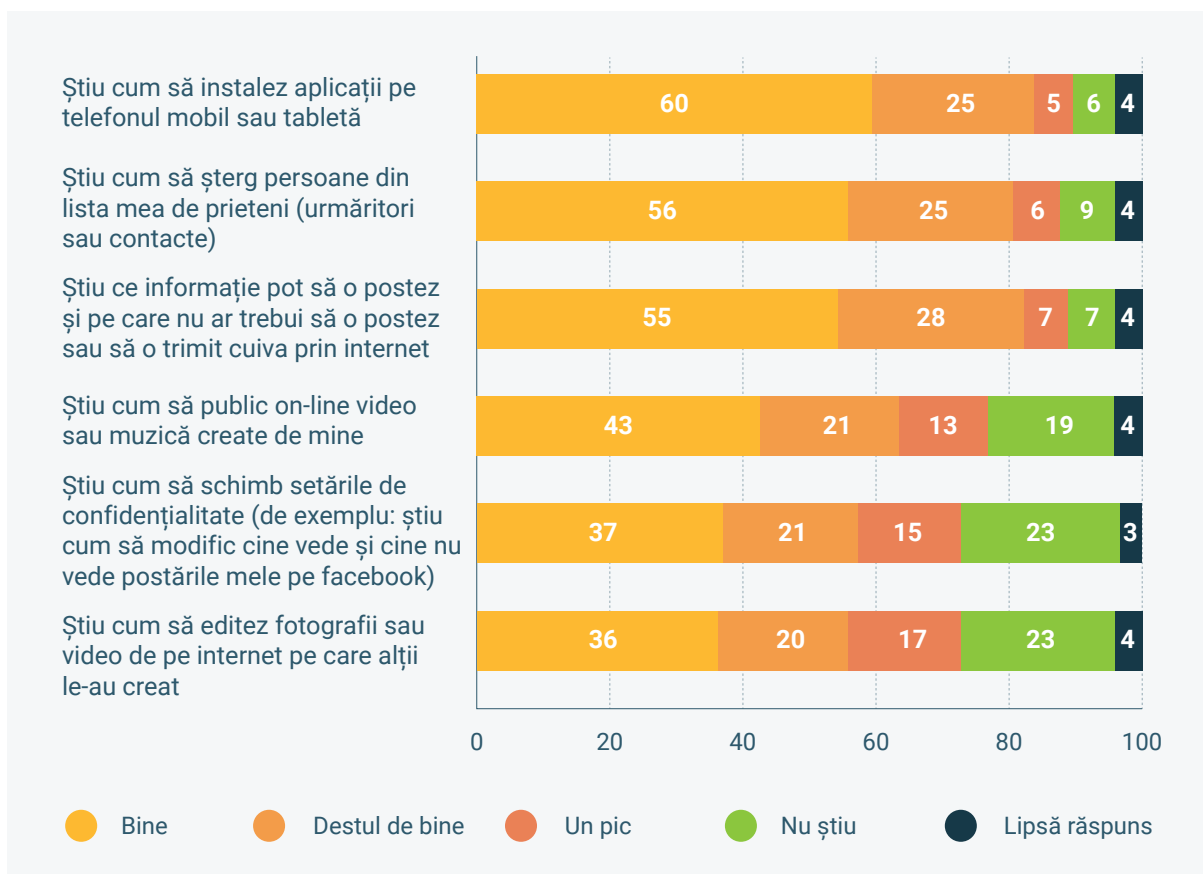
- Cele mai utilizate aplicații de mesagerie și rețele de socializare în rândul copiilor de 9-17 ani sunt: Viber (68%), Instagram (54%), Tik Tok (53%), Facebook Messenger (28%), WhatsApp (23%), Facebook (23%). Instagram este utilizat de către 27% dintre copiii de 9-11 ani, 67% dintre copiii de 12-14 ani și 85% dintre copiii de 15-17 ani. Viber este cea mai utilizată aplicație de mesagerie în rândul copiilor din Moldova, în special în rândul copiilor de 9-11 ani. În topul rețelelor de socializare accesate de copii sunt Instagram și Tik Tok. În anul 2020, fiecare al doilea copil din Moldova a accesat platforma Instagram și Tik Tok, fiind mai populare în rândul copiilor decât platforma Youtube.

Figura 3. Cele mai utilizate aplicații de mesagerie și rețele de socializare în rândul copiilor, N=3829, %

- ▶ În cadrul cercetării calitative, mai mulți intervieuați au declarat că, pe rețelele de socializare, postează rar fotografii sau alt conținut. Iar o parte dintre intervieuați postează zilnic istorii pe Instagram. Respondenții au afirmat că, de regulă, distribuie fotografii cu cărți, mâncare, momente din viața de zi cu zi, selfie-uri, filmulețe pe Tik Tok. Aproximativ jumătate dintre intervieuați au profiluri de tip închis pe rețelele de socializare, argumentând că nu vor ca ceea ce postează să fie văzut de multe persoane. Cealaltă jumătate de respondenți are profiluri de tip deschis, motivând că nu au ce ascunde de alte persoane.
- ▶ Majoritatea respondenților (85%) știe cum să instaleze aplicații pe telefonul mobil sau tabletă. Cu toate acestea, mulți copii nu cunosc ce informație pot să posteze online și care nu ar trebui postată, dar nici cum să schimbe setările de confidențialitate pe rețele de socializare.

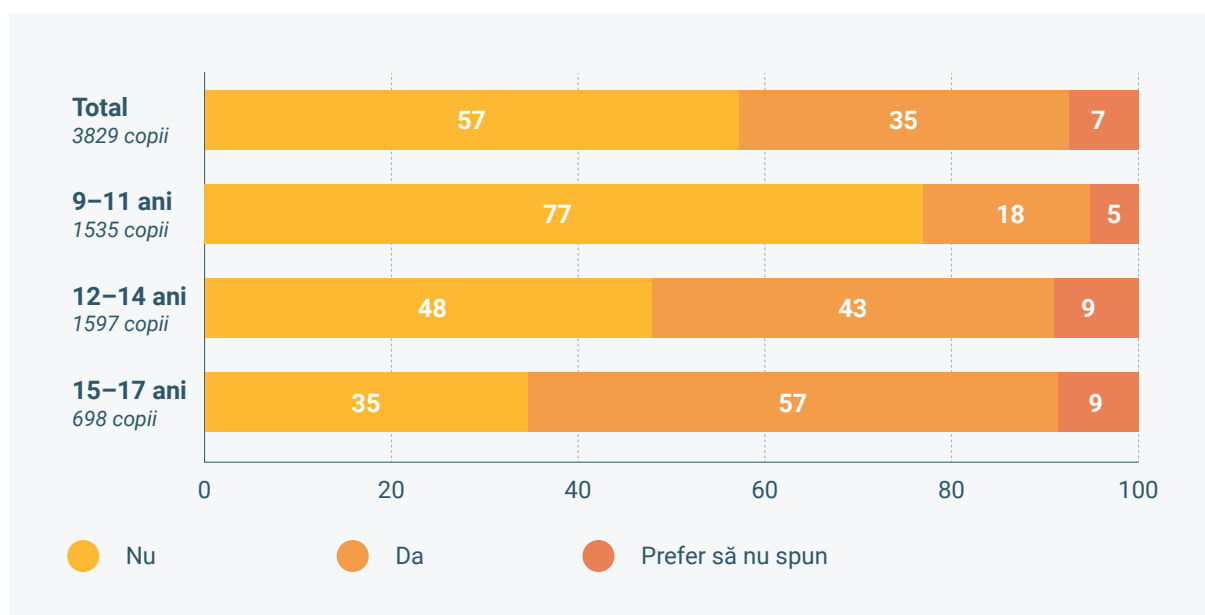
Figura 4. Aptitudinile copiilor în mediul on-line, N=3829, %

RISCURI ONLINE

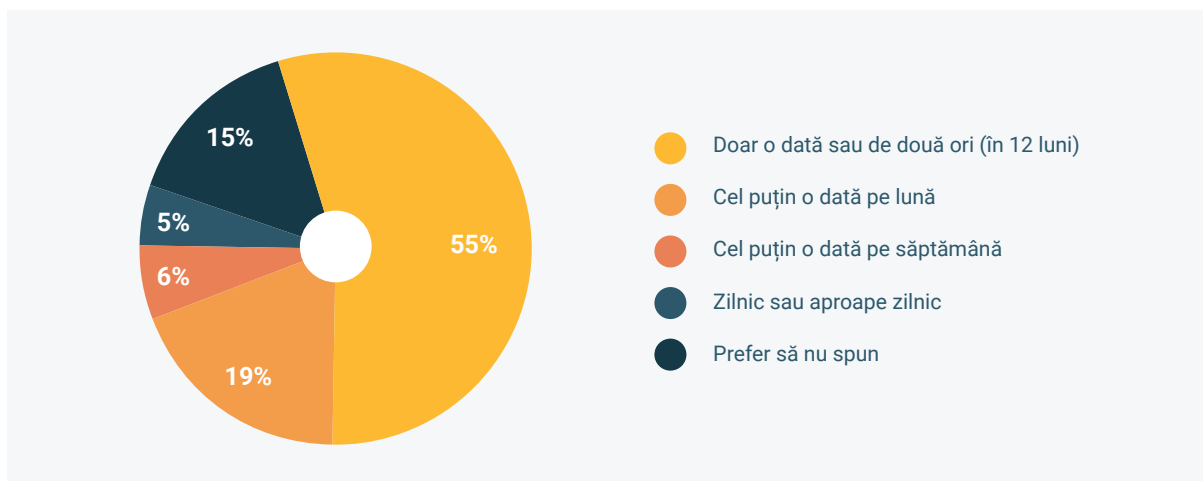
- Comunicarea online cu persoane străine a fost cel mai des menționată de către copiii care au participat la interviuri aprofundate, drept un risc legat de utilizarea Internetului. În timp ce toți copiii care au participat la cercetarea calitativă au declarat că pe Internet nu trebuie de vorbit cu persoane necunoscute, mai mult de jumătate dintre ei au spus că se întâmplă să comunice online cu persoane necunoscute, iar alții chiar au prieteni pe Internet, cu care nu s-au văzut în viața reală. 35% dintre copiii intervievați au declarat că au discutat pe Internet cel puțin o dată cu o persoană pe care nu au întâlnit-o în viața reală.

Figura 5. Discutarea online cu persoane necunoscute, în dependență de vârstă, %

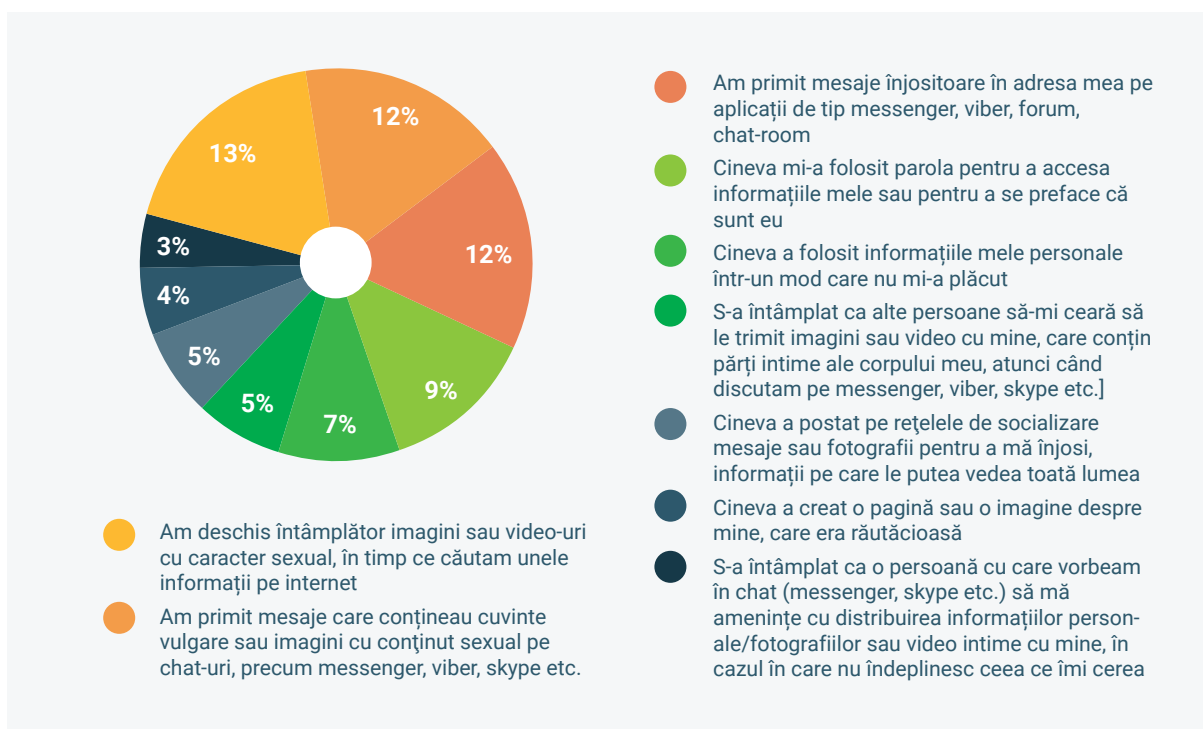
- 18% dintre intervievați s-au văzut în ultimele 12 luni cu persoane pe care le-au cunoscut pe Internet. Cu înaintarea în vârstă, crește ponderea copiilor care se văd față în față cu persoane pe care le cunosc online. Rezultatele sondajului arată că, în ultimul an, 8% dintre copiii de 9-11 ani, 23% dintre copii de 12-14 ani și 31% dintre copii de 15-17 ani s-au văzut față în față cu persoane pe care le-au cunoscut doar pe Internet. 2 % din numărul total de copii care s-au văzut față în față cu persoane pe care le-au cunoscut pe Internet au declarat că s-au simțit supărați din cauza celor întâmplate la acea întâlnire.
- 18% dintre respondenți au afirmat că, în ultimele 12 luni, s-au întâmplat pe Internet lucruri care i-au deranjat sau i-au supărat. Dintre ei, 55% au declarat că aceste lucruri s-au întâmplat o dată sau de două ori în ultimele 12 luni, 19% - cel puțin o dată pe lună, 6% - cel puțin o dată pe săptămână și 5% - zilnic sau aproape zilnic. Copiii cărora li s-au întâmplat lucruri neplăcute pe Internet au declarat, în proporție de 41%, că au fost destul de supărați sau foarte supărați de această întâmplare. Ultima dată când li s-a întâmplat pe Internet ceva ce i-a supărat, 38% dintre copii au discutat despre acest lucru cu prieteni de vârsta lor, 33% - cu părinții, iar 14% - cu frații sau surorile. Totodată, 24% nu au vorbit cu nimeni despre aceasta.

Figura 6. Frecvența situațiilor neplăcute cu care s-au confruntat copiii online, N=690, %

- Copiii au declarat că s-au ciocnit cu următoarele probleme în ultimele 12 luni: au deschis întâmplător imagini sau video-uri cu caracter sexual în timp ce căutau unele informații pe Internet (13%), au primit mesaje care conțineau cuvinte vulgare sau imagini cu conținut sexual (12%), au primit mesaje înjositoare în adresa lor pe aplicații de tip Messenger, Viber, Forum, Chat-room (12%), cineva le-a spart parola și a accesat informațiile personale pentru a se da drept altcineva (9%).

Figura 7. Tipul situațiilor neplăcute care li s-au întâmplat copiilor din RM în ultimele 12 luni, N=3829, %

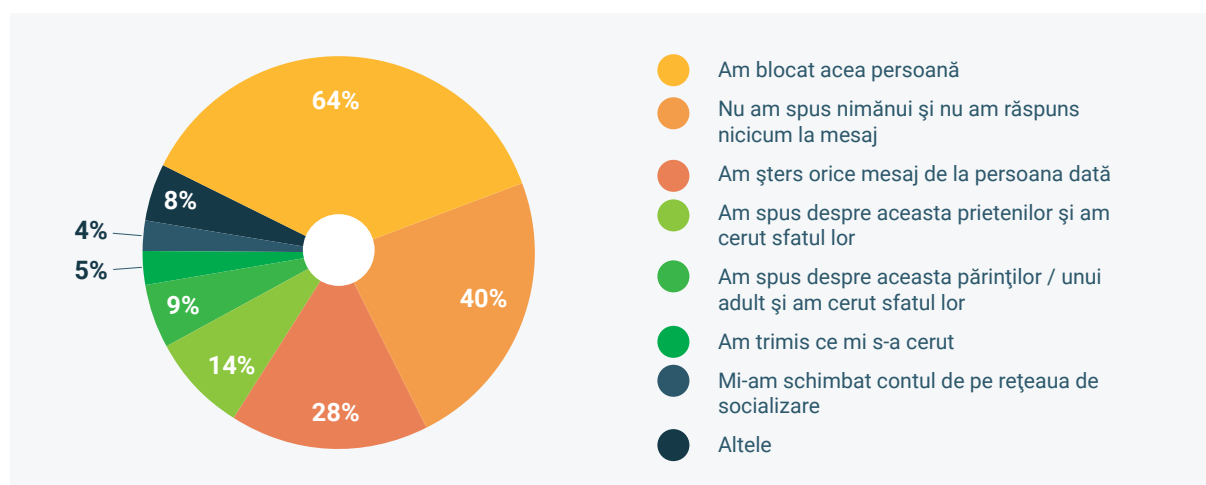

- În opinia copiilor care au participat la interviurile aprofundate, pe Internet, următoarele lucruri ar putea supăra copiii de 9-17 ani:
 - Jocurile violente;
 - Jocurile prin care poți câștiga bani;
 - Conținutul erotic sau sexual (pornografia);
 - Cyberbullyingul;
 - Publicitatea care apare pe site-urile cu filme;
 - Șantajul și amenințările;
 - Însușirea identității cuiva și crearea unui cont pe rețelele de socializare, din numele lui;
 - Cuvintele necenzurate și comportamentele negative, precum consumul de tutun, alcool, violența ș.a.;

TRANSMITEREA FOTOGRAFIILOR, ÎNREGISTRĂRILOR VIDEO CU CONȚINUT SEXUAL SAU INTIM PRIN INTERNET

- ▶ 3% dintre copiii de 9-12 ani au declarat că, în ultimele 12 luni, au primit de la cineva online înregistrări video sau fotografii cu conținut sexual, imagini cu persoane dezgolite sau care fac sex. La 12-17 ani, riscul de a primi înregistrări video sau fotografii cu conținut sexual, imagini ale persoanelor dezgolite sau care fac sex este de două ori mai mare, comparativ cu riscul la categoria mică de vârstă.
- ▶ La 12-17 ani, 1% dintre copii au declarat că au expediat conținut sexual, imagini sau înregistrări video cu părți intime ale corpului, atunci când li s-a solicitat acest lucru. Totodată, procentajul copiilor cărora li s-a cerut să expedieze imagini sau înregistrări video cu conținut sexual e de 5 ori mai mare, comparativ cu datele în rândul copiilor de 9-12 ani. 39% dintre respondenți au spus că au transmis astfel de imagini persoanei cu care sunt / erau într-o relație și pe care o cunosc în viața reală, 18% au expediat astfel de imagini unui prieten / unei prietene pe care îl/o cunosc în viața de zi cu zi, 13% - unei persoane pe care o cunosc doar online, 9% - unei persoane pe care au cunoscut-o în mediul online și sunt / erau într-o relație, 7% - unui cunoscut / unei cunoscute și 5% - unei persoane pe care nu o cunosc. Copiii au transmis astfel de conținut considerând că este ceva normal într-o relație, din curiozitate, pentru că au fost amenințați, pentru a obține bani sau alte lucruri în schimb.
- ▶ Reacțiile de răspuns ale copiilor la solicitările de a expedia imagini sau înregistrări video cu conținut sexual sunt, de obicei, de a bloca persoana, de a nu spune nimănui despre cele întâmplate și de a nu răspunde la mesaj, de a șterge orice mesaj de la persoana dată. 1 din 10 copii aleg să vorbească cu prietenii despre cele întâmplate sau cu cineva dintre părinți.

Figura 8. Acțiuni întreprinse de copiii cărora li s-a solicitat să expedieze conținut sexual online, N=99, %

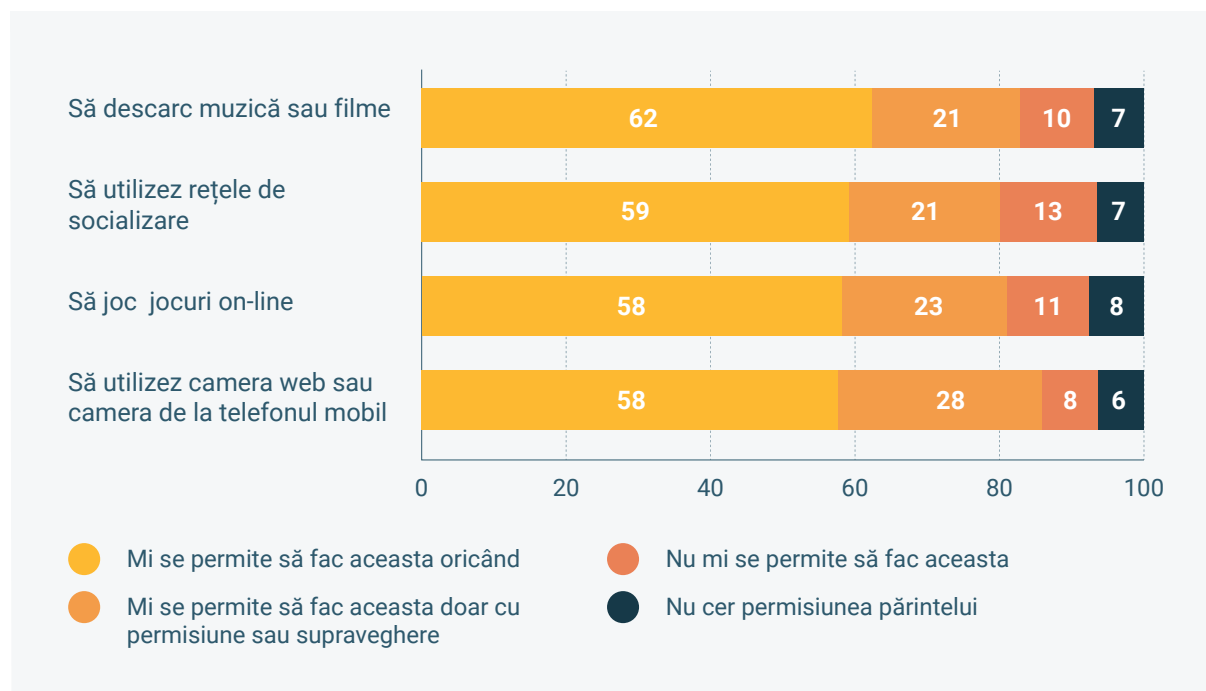
- ▶ Copiii au o atitudine negativă față de expedierea fotografiilor sau înregistrărilor video cu conținut sexual. Majoritatea copiilor care au participat la studiul calitativ au declarat că nu este bine să se transmită fotografii sau filmulețe video cu conținut intim prin intermediul rețelelor de socializare. Totuși câțiva copii consideră că nu este o problemă, în cazul în care imaginile sunt transmise unei persoane de încredere (prieten / prietenă sau iubit / iubită). 20% sunt de părerea că se pot transmite astfel de fotografii sau înregistrări video, dacă persoanele sunt într-o relație de mult timp, 13% consideră că este un lucru normal pentru două persoane care se iubesc.
- ▶ În cadrul interviurilor, copiii au spus că transmit fotografii sau înregistrări video intime din următoarele motive:
 - Sunt forțați / șantajați că, dacă nu vor transmite astfel de conținut, li se va întâmpla ceva rău;
 - Sunt naivi, au încredere în destinatar și cred că nu li se poate întâmpla nimic rău din asta;
 - Vor să demonstreze că sunt frumoși, atrăgători;
 - Vor să impresioneze un băiat / o fată;

- Vor să ceară părerea cuiva despre fotografie, corp, lenjerie;
 - „Nu le ajunge minte; poate lor nu le ajunge comunicare și ei nu știu cum să iasă în evidență față de oamenii obișnuiți și minte ajunge numai pentru aceasta.” (F, 13 ani, urban);
 - „Posibil, cei care transmit fotografii intime pe internet nu au avut atenție de la părinți și caută o persoană de încredere, dar, din păcate, tot timpul se întâmplă ca aceste persoane sunt influențate prin diferite cuvinte pentru că pe copii e mai ușor să-i manipulezi.” (F, 14 ani, urban);
 - „Sunt influențați, spun că îți dau bani, hai arată aceea sau aceea că am o sumă de bani și pot să mă împart.” (F, 16 ani, Chișinău).
 - Sunt îndrăgostiți de persoana căreia îi expediază acele imagini și au o relație de lungă durată.
- Copiii au menționat ca posibile consecințe ale transmiterii fotografiilor / înregistrărilor video intime pe Internet:
- Persoana care a solicitat fotografiile ar putea să le folosească ulterior pentru satisfacerea necesităților sexuale personale;
 - Destinatarul ar putea să le distribuie altcuiva;
 - Destinatarul i-ar putea șantaja ulterior, solicitându bani sau alte lucruri pentru a nu distribui această fotografie altor persoane;

ROLUL PĂRINȚILOR ȘI CEL AL PROFESORILOR ÎN INFORMAREA COPIILOR DESPRE SIGURANȚA PE INTERNET

- ▶ În cadrul interviurilor, copiii de 9-11 ani au menționat că activitatea lor pe Internet e verificată, cu regularitate, de către părinți. Adolescenții de 12 – 14 ani sunt verificați mai rar, iar cei de 15 – 17 ani au spus că părinții nu se mai interesează ce fac ei online, însă o făceau pe când aveau sub 14 ani.
- ▶ Mai mult de 58% dintre copii spun că li se permite oricând să descarce filme sau muzică de pe Internet, să folosească rețelele de socializare, să utilizeze camera web sau camera telefonului mobil și să joace jocuri online. Datele cercetării indică că părinții sunt mai permisivi cu adolescenții de 15-17 ani, comparativ cu copiii de vârstă mică. 5% dintre adolescenții de 15-17 ani, comparativ cu 34% dintre copiii de 9-11 ani au afirmat că utilizează rețelele de socializare doar cu permisiunea adulților.

Figura 10. Acțiuni permise copilului în activitățile online de către părinți, N=3829, %

- ▶ Majoritatea copiilor care au participat la studiul calitativ au susținut că au discutat la școală cu profesorii despre siguranța pe Internet. Mai puțini copii au discutat despre aceasta cu părinții. De exemplu, 59% dintre copii au spus că discută cu regularitate cu părinții despre regulile de siguranță în spațiul virtual, iar 32% au spus că profesorii sunt cei care au grijă să le amintească mereu despre aceste reguli.
- ▶ Atunci când s-au confruntat cu o situație neplăcută pe Internet, mai puțin de jumătate din numărul total al copiilor au apelat și au fost ajutați de părinți. Aproximativ 1/3 dintre copiii au fost ajutați de un prieten să depășească problema online sau nu au primit ajutor de la nimeni. 7% din numărul copiilor care au trecut printr-o experiență neplăcută online au fost ajutați de către profesori.
- ▶ Majoritatea respondenților (84%) au afirmat că este foarte adevărat că acasă se simt în siguranță, 78% au spus că familia, cu adevărat, încearcă să îi ajute (într-o măsură mai mare, copii de 9-11 ani, comparativ cu copii de 12 – 17 ani), iar 61% spun că acasă sunt auziți și ascultați când au ceva de spus. Aceste date influențează și numărul copiilor care vorbesc cu părinții despre lucrurile care îi supără pe Internet. 19% din numărul total al copiilor întâmpină dificultăți în discuțiile cu părinții despre lucrurile care îi supără. Cu cât cresc, cu atât le este mai greu să vorbească despre problemele lor: 13% dintre copiii de 9-11 ani, 22% dintre copiii de 12 – 14 ani și 24% dintre copiii de 15 – 17 ani au declarat că le este greu să vorbească cu părinții despre lucrurile care îi supără.

CONCLUZII

Datele cercetării relevă următoarele concluzii:

- ▶ Copiii din Republica Moldova sunt familiarizați cu noile tehnologii informaționale și au acces la Internet atunci când au nevoie. 60% dintre respondenții la sondaj pot accesa Internetul oricând doresc, iar 22% accesează rețeaua web deseori. Cu toate acestea, nivelul de cunoștințe și abilitățile digitale ale copiilor rămân limitate. Deși 60% dintre copii știu cum să instaleze aplicații pe telefonul mobil sau tabletă, mai puțini știu ce informații pot fi postate și care nu ar trebui publicate sau cum să schimbe setările de confidențialitate pentru a restricționa accesul persoanelor necunoscute la conținutul postat pe rețelele de socializare.
- ▶ Copiii sunt puțin informați despre ce ar trebui să facă atunci când se confruntă cu o situație neplăcută în mediul online. Deși în 41% dintre cazuri copiii au fost destul de supărați din cauza celor întâmplate, circa ¼ au preferat să nu vorbească cu nimeni despre aceasta. Deseori, copiii discută cu prietenii despre ce i-a deranjat pe Internet, și nu cu părinții sau profesorii. Doar 1% dintre copiii care au trecut printr-o experiență neplăcută online au discutat despre aceasta cu specialiștii care au mandatul de a proteja copiii de orice formă de abuz (polițist, psiholog, asistent social etc.).
- ▶ 18% dintre respondenți au declarat că, în ultimele 12 luni, pe Internet, li s-au întâmplat lucruri care i-au deranjat sau i-au supărat. Principalele probleme cu care s-au ciocnit copiii în ultimele 12 luni sunt următoarele: au deschis întâmplător imagini sau video-uri cu caracter sexual în timp ce căutau unele informații online (13%); au primit mesaje care conțineau cuvinte vulgare sau imagini cu conținut sexual (12%); au primit mesaje înjositoare în adresa lor, pe aplicații de tip Messenger, Viber, Forum, Chat-room (12%); cineva le-a spart profilul personal de pe o rețea de socializare și a publicat informații din numele copilului (9%). De obicei, aceste experiențe sunt repetitive și aproximativ ¼ dintre copii au menționat că s-au confruntat cu astfel de probleme cel puțin o dată pe lună.
- ▶ Datele cercetării arată că la 9-12 ani copiii se expun mai puțin riscurilor online comparativ cu copiii de vârstă mai mare. La vârstă mică, mai puțini copii au conturi pe rețele de socializare, sunt în contact cu un număr mai mic de persoane, respectiv, și riscurile la care se expun sunt mai reduse. Odată cu creșterea vârstei, ponderea copiilor care interacționează cu persoane străine este tot mai mare. Aceasta explică și riscurile mai mari de abuz sexual online în rândul preadolescenților și adolescenților: comparativ cu copiii de vârstă mică, preadolescenții și adolescenții au primit mai multe mesaje cu conținut sexual, mesaje înjositoare pe aplicații de tip Messenger, li s-a cerut să expedieze imagini sau video cu părți intime ale corpului sau au fost amenințați cu distribuirea informațiilor, fotografiilor și video intime.
- ▶ De obicei, reacțiile copiilor cărora li se solicită să transmită imagini sau video cu conținut sexual sunt de a bloca acea persoană (64% dintre copiii), de a nu răspunde la mesaj, de a șterge orice mesaj de la acea persoană și de a nu spune nimănui despre cele întâmplate. Chiar dacă aceste solicitări sunt de la persoane necunoscute, foarte puțini copii aleg să discute cu un părinte sau alt adult de încredere despre această experiență. Atât fetele, cât și băieții de 12-17 ani au primit astfel de solicitări pe Internet și 1% din numărul total al copiilor au declarat că au transmis astfel de conținut. Riscul de a primi solicitări cu caracter sexual și a expedia astfel de conținut este mai mare în rândul adolescenților de 15-17 ani, comparativ cu numărul copiilor de 12-14.
- ▶ Aproximativ 1% din copiii de 12-17 ani au menționat că au expedit, în ultimele 12 luni, fotografii sau înregistrări video reprezentând părți dezgolate ale corpului lor persoanelor cu care comunicau pe Internet. 39% dintre ei au transmis astfel de imagini persoanei cu care sunt / erau într-o relație, pe care o cunosc în viața de zi cu zi, 18% - unui prieten / prietene pe care îl/o cunosc în viața de zi cu zi, 13% - unei persoane pe care o cunosc doar online ș.a. Copiii au transmis astfel de conținut din mai multe motive: „e ceva normal, dacă ești într-o relație cu această persoană” (42%); „din curiozitate, nu văd nicio problemă, deoarece fața mea nu se vedea (23%); „este ceva normal, alți prieteni și colegi fac la fel” (19%); „eu am vrut ca acea persoană să aibă fotografii, înregistrări video cu mine” (12%); „m-a amenințat că, dacă nu fac așa cum spune, va face publice discuțiile noastre și vor afla prietenii sau

părinții” (8%); „Pentru a putea obține bani sau alte lucruri și, oricum, fața mea nu se vedea în fotografiile, înregistrările video trimise” (4%). Copiii nu percep în totalitate riscurile transmiterii fotografiilor intime, o parte dintre ei considerând că, dacă fața lor nu se vede pe poză, nu este niciun risc.

- ▶ 71% dintre copiii de 12 – 17 ani au declarat că nu sunt de acord, sub nicio formă, ca 2 persoane să își transmită prin Internet fotografii sau înregistrări video, unde se văd părți dezgolite ale corpului; 20% sunt de părere că se pot transmite astfel de fotografii sau înregistrări video, dacă persoanele sunt într-o relație de mult timp, 13% consideră că este un lucru normal pentru două persoane care se iubesc. Aceste cifre denotă necesitatea de a le explica copiilor care sunt riscurile pe care le presupune transmiterea fotografiilor intime prin intermediul rețelelor de socializare.
- ▶ Copiii din familii cu statut socioeconomic mai redus, copiii din familiile în care unul sau ambii părinți sunt plecați peste hotare sau acei care nu au părinți atestă un nivel mult mai înalt de vulnerabilitate în fața riscurilor online. Într-un astfel de mediu, copiii, trăiesc mai frecvent experiențe neplăcute online, care îi afectează mai intens și se implică în activități ce sporesc riscul abuzului sexual online (expediază fotografii sau video cu caracter intim, se întâlnesc offline cu persoanele cunoscute online etc.). De obicei, acești copii, atunci când trec printr-o experiență neplăcută, fie nu discută cu nimeni despre cele întâmplate, fie aleg să discute cu un profesor sau cu alte persoane pentru a cere ajutor.
- ▶ Din cele menționate de către copii, părinții sunt destul de permisivi în raport cu activitățile pe care le au copiii pe Internet. Aproximativ 60% dintre copiii de 9-17 ani pot să utilizeze rețelele de socializare, să joace jocuri online, pot descărca muzică sau filme, pot utiliza camera web sau camera de pe telefonul mobil oricând. Totodată, părintele este, de obicei, persoana - resursă și persoana de suport atunci când copilul trece printr-o experiență neplăcută online: 54% dintre copii au aflat de la părinți cum să caute unele lucruri pe Internet; 59% dintre copiii au aflat de la părinți cum să utilizeze Internetul în siguranță; 42% dintre copiii au fost ajutați de părinți atunci când au trecut printr-o experiență neplăcută.

- ▶ Copiii nu cunosc unde se pot informa despre siguranța lor în mediul online, iar o mare parte dintre ei nu conștientizează necesitatea informării despre siguranța pe Internet. De obicei, copiii află despre cum să utilizeze Internetul în siguranță de la părinți sau profesori. În situații neplăcute însă nivelul de implicare al părinților, cadrelor didactice și prietenilor, pentru a ajuta copilul, este mult mai redus. Pe de-o parte, acest lucru indică despre pregătirea deficitară a adulților și copiilor în raport cu strategiile de răspuns în cazuri de abuz online. Pe de altă parte, vorbim despre un nivel redus de încredere a copiilor în părinți și cadre didactice, care îi determină, în 28% dintre cazuri, să nu apeleze la ajutor și să depășească situația de sine stătător.
- ▶ Nivelul de implicare a școlii în educarea comportamentelor sigure online este redus. Numărul mic de copii care au aflat despre siguranța online la școală indică asupra faptului că activitățile de informare s-au desfășurat sporadic. Mai mult decât atât, copiii nu își amintesc ce aspecte au fost abordate în cadrul discuțiilor despre siguranța pe Internet organizate la școală. Unii copii au declarat că nu au fost atenți la acele lecții și discutau cu colegii de bancă. La fel, profesorii nu sunt percepuți ca persoane de încredere, la care copiii să dorească să apeleze într-o situație neplăcută care li s-a întâmplat online. Doar 3 % dintre copii au discutat cu un profesor sau învățător atunci când li s-a întâmplat pe Internet o situație care i-a deranjat și doar 7% dintre copii au menționat că au fost ajutați de un profesor într-o astfel de situație.

RECOMANDĂRI

Desfășurarea sistematică a activităților despre siguranța online la școală

E necesară integrarea siguranței online în toate planificările didactice și în programul activităților extrașcolare. Pentru a asigura consecvența și o coerență educației în acest domeniu, despre siguranța online trebuie să se discute începând cu clasele primare și, ulterior, la ciclul gimnazial și liceal. Subiectele abordate cu elevii trebuie adaptate vârstei copiilor, pentru a asigura un conținut actual și interesant. Se vor utiliza modalități de predare interactivă, prin care să fie dezvoltate abilitățile și competențele de socializare și comunicare ale elevilor în mediul virtual.

Consolidarea rolului școlii în promovarea siguranței online a copiilor

Școala este instituția care poate contribui la educarea comportamentelor sigure ale copiilor în mediul online. Totodată, școala poate informa părinții despre riscurile online și despre cum să-și ajute copilul să le facă față. Pentru aceasta, ar fi necesară dezvoltarea unor instrucțiuni și a unui set minim de măsuri pe care le poate întreprinde fiecare instituție de învățământ și fiecare cadru didactic, pentru a contribui la siguranța online a copiilor.

Desfășurarea activităților de formare și informare a cadrelor didactice despre siguranța online

Cadrele didactice rămân a fi persoane-resursă la care pot apela copiii atunci când trec printr-o experiență neplăcută. Pe lângă informarea cadrelor didactice despre riscurile online și aspectele didactice de abordare a siguranței online în activitățile cu elevii, e necesară pregătirea cadrului didactic, care să fie capabil să acționeze în interesul copilului, atunci când identifică sau află despre un abuz în mediul online.

Informarea specialiștilor care au mandat de protecție a copilului despre riscurile abuzului în mediul online

Cel mai mare risc de vulnerabilitate față de abuzurile online îl au copiii care provin dintr-un mediu familial precar sau disfuncțional. Iată de ce este foarte importantă pregătirea celorlalți specialiști, pentru a putea să recunoască și să acționeze atunci când un copil trece printr-o experiență neplăcută online. E necesară instruirea unui grup cât mai divers de specialiști care sunt în prima linie și care ar putea fi primii în măsură să interacționeze cu un copil în situație de abuz online: psihologi, asistenți sociali, polițiști etc.

Dezvoltarea unor programe de educație parentală despre siguranța online

Aceste programe ar oferi suport și le-ar dezvolta părinților, tutorilor și îngrijitorilor copilului unele competențe de comunicare cu copilul despre siguranța în mediul virtual. Aceste programe trebuie adaptate categoriei de vârstă a copilului și, neapărat, ar trebui să includă atât aspecte ce vizează prevenirea comportamentelor riscante ale copiilor în mediul virtual, cât și acțiuni de răspuns sau soluționare a unor probleme cu care se confruntă copilul pe Internet.

Informarea copiilor despre reacțiile de răspuns în situațiile neplăcute care au loc pe Internet

Copiii ar trebui informați despre serviciile la care pot apela atunci când se confruntă cu o situație neplăcută în mediul virtual. Totodată, copiii ar trebui informați despre situațiile care reprezintă un abuz și care necesită a fi direcționate către specialiștii care au rolul de a-i proteja. Serviciile de consiliere online sau telefonică și de raportare a unor cazuri de abuz în mediul online trebuie promovate pe scară largă.

Desfășurarea campaniilor de informare și sensibilizare despre riscurile online

Întrucât nivelul de conștientizare a riscurilor online în rândul copiilor rămâne a fi relativ redus, e necesară desfășurarea periodică a unor campanii de informare despre cele mai frecvente/actuale riscuri online. Deoarece copiii apelează de cele mai dese ori la prieteni, atunci când trec printr-o experiență neplăcută, este importantă încurajarea implicării elevilor, la nivelul comunității școlare, în promovarea unor mesaje prietenoase și sfaturi oferite semenilor cu referire la siguranța online. La fel, se recomandă informarea copiilor despre riscurile legate de utilizarea Internetului, prin relatarea exemplelor concrete / situațiilor când alți copii au avut probleme în spațiul virtual.